

- **Visegrad Fund**
-
-

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

Enviro-workshop

Žijeme zodpovedne? Aké environmentálne témy nás trápia?

Are we living responsibly? What environmental issues are we concerned about?

Anita Huťková
Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Photo by A. Huťková

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

S akými environmentálnymi témami ste sa už stretli?

- **Hovorme** o vybraných ekologických a environmentálnych témach!
 - podľa preferencií, inojazyčná skupina študentov v komparácii s témami, ktoré rezonujú v ich krajine;
- **Diskutujme**, čo znamená pre nás *žiť zodpovedne voči planéte, resp. svojmu životnému okoliu*;
- **Ktoré témy vnímame ako najaktuálnejšie?**

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Photo by A. Huřková

-
- **Visegrad Fund**
-
-

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

-
- **Visegrad Fund**
-
-

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

S akými environmentálnymi témami ste sa už stretli?

ÚLOHY:

Prečítajte si (spoločne) nasledujúce texty. **Formulujte** tému komunikátu. **Vypíšte** si zaujímavosti. Čo z článkov vyplýva? **Vedeli ste** o tom alebo sú to pre vás nové informácie? (S textami pracujeme postupne.)

Vytvorte dve skupiny a **pokúste sa** na základe informácií **argumentovať** pre a proti.

Inojazyční poslucháči: vypísať nové slovné spojenia, lexiku, prerozprávať stručne obsah.

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

-
- **Visegrad Fund**
-
-

Pracujeme s textami (z publikácie Georginy Wilson-Powell: *Žijeme zodpovedne? Odpovede na naše každodenné ekodilemy*. prel. Ladislav Bodík. (orig. *Is It Really Green?*, Penquin Random House) Český Tešín: Barecz & Condrad Media s.r.o. ISBN 978-80-973459-5-2

Vybrané témy:

Aký je najekologickejší spôsob prípravy kávy?

Ako sa dá vyhnúť plastom v čajových vrecúškach?

Ktoré nákupné tašky sú šetrnejšie - papierové, bavlnené alebo plastové?

Je taška na celý život skutočne ekologická voľba?

Mal by som dať prednosť výrobkom v sklenených a kovových obaloch alebo plastových?

Ako funguje zero waste obchod?

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe
This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

SAMOSTATNÁ ÚLOHA

Napište krátku ESEJ na tému, která Vás v súvislosti s ochranou životného prostredia a s potrebou ekologického správania sa človeka najviac oslovuje.

Photo by A. Huťková

Esej č. 1 , muž, Arsenij

Ochrana životného prostredia

Ľudský život je neoddeliteľne spojený s prírodou. V dávnych časoch sa ľudia cítili súčasťou okolitého sveta. Postupne sa tento pocit výrazne zmenšil.

Teraz už nie je potrebné behať s klubom, aby ste si dali mamutie jedlo a obliekli sa. Samotná voda prichádza do domu cez potrubie. V dome je vždy svetlo a teplo a zlé počasie zostáva za oknom. Na poliach máte výkonné traktory a kombajny, nemusíte obrábať pôdu, aby ste vypestovali niekoľko vriec obilia. Človek skrotil mnohé prírodné sily a vytvoril výkonné stroje.

Aká je nevýhoda tejto strany? V dávnych dobách človek mal minimálny vplyv na prírodu okolo seba. Ľudí bolo vtedy príliš málo a boli slabí. Postupne sa človek naučil meniť prírodu. Z najstarších čias sa toho veľa nezachovalo: kovové časti zbraní a keramika. Sú tu však aj závažnejšie nálezy: obydlia a ohrady okolo nich, postavené z mamutích kostí. Neandertálci a kromaňonci lovili mamuty. A postupne ich všetkých vyhubil. S primitívnymi oštepami, palicami. V starovekom Egypte okrem pyramíd, ktoré všetci poznáme, stavali aj kanály a kopali plytké bane. Už starí Gréci a Rimania okrem iného zavádzali v mestách kanalizáciu a likvidovali lesy.

Už v stredoveku boli v západnej Európe vyhubené všetky zubry a medvede.

V Rusku napríklad slávny knieža Igor chodil vyberať daň od Polovcov cez husté lesy - teraz sú v tých miestach stepi.

Príroda nie je vždy schopná brániť sa proti človeku.

Na severe Spojených štátov sa ešte v 19. storočí stavali vysoké komíny a dym a sadze lietali do zahraničia, do Kanady. V polovici 20. storočia sa už najväčšia rieka Severnej Ameriky - Mississippi - zmenila na odpadovú priekopu. Teraz je v ňom zakázané plávať alebo loviť ryby.

Slávny výskumník Tur Hejerdal (Nórsky archeológ) už v 70. rokoch minulého storočia upozornil na to, ako veľmi je oceán znečistený. A predsa je život bez vody nemožný.

Spoliehanie sa na chemické látky na kontrolu škodcov a chorôb v poľnohospodárstve je často škodlivé pre ľudské zdravie. Chemikálie sa potom vyplavujú do vodných útvarov a otravujú ryby a rastliny.

Ľudia však myslia aj na to, ako chrániť prírodu okolo seba. V polovici minulého storočia boli vybudované zariadenia na spracovanie odpadu. Odpadová voda sa pred vypustením do vodných útvarov čistí. V niektorých baniach sa na vyplnenie banských diel používala odpadová hornina z hlušiny. Mnohé továrne teraz filtrujú svoje emisie. V mestách je viac elektrických vozidiel - neznečisťujú ovzdušie. Veľa áut dnes jazdí na zemný plyn, ktorý tiež znižuje znečistenie ovzdušia. Skládka sa premenila na plyn, ktorý sa môže použiť ako palivo.

Otázka recyklácie plastov zostáva zložitá. Takmer nikdy sa neznehodnotí. Recyklácia starých automobilov a pneumatík je v mnohých krajinách problémom.

Dúfam, že ľudia pochopia, že ich budúcnosť je v ich vlastných rukách. A čistá príroda v ich okolí je pre ľudí tiež dôležitá.

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Esej č. 2. , žena, Natalya

Priemyselná výroba a životné prostredie

Narodila som sa v Kazachstane, v malom meste Temirtau. Temirtau v kazaštine znamená „železná hora“. A tento názov ide z toho, že ťaží sa tam železná ruda. A to je jedna príčina, druhou príčinou tohto názovu je hutnícky závod, ktorý sa nachádza práve v meste. Ide o celocyklový hutnícky závod, kde kovovýroba začína spracovaním a tavením železnej rudy a končí valcovaním hotového kovu. Je jedným z obrovských závodov bývalého Sovietskeho Zväzu s veľkým množstvom cechov. Začal fungovať v roku 1960.

Prečo som začala opisom toho závodu? Pretože od samého detstva som videla farebné kúdoly dymu a cítila som rôzne zápachy, idúci odtiaľto. Vedeli sme každý zápach a cech, ku ktorému patril. Niekedy smrdelo tak, že nás bolela hlava. Môj otec pracoval tam. A ja som bola malá a vravela mu, aby nešiel do prací a nerobil tak veľa dymu, pretože nemohla som potom robiť bielych snehuliakov zo sivého snehu.

Čas uplynul. A som začala pracovať na tom istom závode. Pracovala som ako prekladateľka. V tom čase časť akcií závodu kúpila indicko-britská spoločnosť. Pracovala som tam iba jeden rok, ale som zistila veľa počas tohto roku. Podmienky pre pracovníkov boli hrozné. Keď som chodila do cechov na tlmočenie, obliekala som si pracovný odev. Keď som sa vracala späť a som sa prezliekala, videla som, že moja pleť je pokrytá čiernym lesklým prachom. A čo bolo vo vnútri? V prieduškách, v pľúcach? A som bola tam iba jeden ráz za 2 týždne. A čo bolo s tými, kto tam pracoval každý deň? A čo bolo so vzduchom v celom meste?

Začali navštevovať nás rôzne cudzinecké komisie, ktoré hodnotili ekologickú situáciu nie len v meste a okolí, ale aj ďalšie. Vypracovávali planý, zamerané na zlepšenie situácii, na znižovanie emisii. Plánovali inštalovať filtre na komínoch. Ale vedela som dosť veľa z toho, čo sa tam dialo. Niekedy rozhovory medzi našimi bossami boli o tom, ako zjednodušiť tie ponuky, urobiť falošné systémy a ušetriť peniaze (na čo?!), ale dovolili mi tlmočiť nie všetko ale len, to čo povedia. Nevijem určite čo sa stalo čoskoro, dala som výpoveď a odišla z toho mesta kvôli inej práci. Kedy som bola tam pred troma rokmi v zime, nezacítila som nejaký smrad, ale padnutý sneh bol sivý už na druhý deň.

A to je jeden príklad jedného závodu z jedného života, ale myslím si, že nie je jedinečný. A pokiaľ budú sa stávať také prípady, ľudstvo nebude schopné zastaviť globálne otepľovanie a zlepšiť životné prostredie. Je to aj korupčná otázka v rámci súčasného politického systému.

Žiadny kút sveta nie je poistený voči ničivým účinkom klimatických zmien. V dôsledku ťažby uhlia, ropy, plynu a iných surovín sa do atmosféry každoročne vypúšťajú miliardy ton oxidu uhličitého. Ľudské aktivity spôsobujú veľmi vysoké úrovne emisií skleníkových plynov.

Početné štúdie ukázali, že stúpajúce teploty sú priamo zodpovedné za zhoršovanie životného prostredia, prírodné katastrofy, extrémne poveternostné javy, potravinovú a vodnú bezpečnosť, ekonomické otrasy, konflikty a terorizmus. Hladina morí stúpa, arktické ľadovce sa topia, koralové útesy odumierajú, dochádza k okysľovaniu oceánov a zničeniu riek a jazier. Je zrejmé, že je potrebný úplne nový prístup. A za toto všetko sú zodpovedné nie len rôzne spoločnosti ale aj každý človek. Škody, spôsobené zmenou klímy, sú takmer nezvratné a pomôže len spoločná práca.

Vedci z celého sveta študujú tento problém a snažia sa nájsť riešenia. Ekológovia bojujú za čistotu životného prostredia, za zníženie a recyklovanie odpadu, za zachovanie našej planéty. Nestačí však, že jedna časť populácie (a pravdepodobne je najmenšia) robí všetko pre ochranu planéty a ľudstva ako celku a druhá časť vôbec neuvažuje o tom; kedy niektorí ľudia investujú do zníženia emisie, zatiaľ čo iní strčia do vrečka tie investície a myslia len na seba a na nikoho iného. Každý už môže tieto environmentálne problémy pozorovať, nie sú to prognózy, ale realita. Prečo tomu ľudia stále nerozumejú?

Esej č. 3, žena, Olena

Environmentálne problémy 21. storočia

- Dnes je celý svet znepokojený problémami klimatických zmien a znečistenia životného prostredia. Objavujú sa aj nové smery vo vede, ako napríklad environmentalistika, teda veda o metódach čistenia emisií, spracovaní odpadov a technológiách na zlepšenie kvality životného prostredia. Problémy životného prostredia vytvárame my, ľudia, doma aj v práci.
- Vezmime si napríklad taký zdanlivo všedný, bezpečný na prvý pohľad a roztomilý predmet, akým sú sviečky. Každý má rád sviečky kvôli ich symbolike a atmosfére, ktorú dokážu vytvoriť. V zimných mesiacoch vyhľadávame teplo a intimitu zo sviečok. Zapálenie sviečky doma po práci vytvára čarovnú atmosféru domova. Počas adventu a Vianoce si určite užívame príjemný a hrejivý sviečkový rituál. S radosťou si zapálime sviečku v skle s vôňou bylín, vanilkovú alebo čajové kahance bez vône. Cez Vianoce sa často vyberieme na cintorín aj tam zapálime sviečky ako spomienku na ľudí, ktorí už odišli a ktorí nám chýbajú. Každá zapálená sviečka niečo znamená, preto podľa štatistických údajov sa celosvetovo predá zhruba dvanásť miliárd čajových sviečok. Každý rok.
- Niektoré druhy vonných sviečok môžu obsahovať škodlivé látky s nebezpečným spektrom účinkov. Jedným z druhotných produktov viacerých vonných výrobkov je ich reakcia so vzduchom. Môže pri nej vzniknúť formaldehyd, látka s karcinogénnym účinkom. Problém nastáva, keď sa páli sviečka v uzavretej miestnosti a tým vytvára efekt, akoby sme fajčili jednu cigaretu za druhou. Problematické môžu byť vonné parabénové sviečky z parafínu, vedľajšieho produktu, ktorý vzniká pri výrobe ropy. Počas ich pálenia sa môžu do vzduchu uvoľňovať výpary toluénu a benzénu, ktoré sú spájané s rizikom astmy či rakoviny pľúc. Môžu spôsobiť aj alergické reakcie alebo zhoršiť astmatické prejavy.
- Mohli by sme zabrániť poškodeniu vonnými sviečkami. Napríklad používaním zdravšej alternatívy sviečok vyrobených bez parafínu. Dnes sa zdravé sviečky vyrábajú z včelieho, kokosového, sójového či repkového vosku alebo ich zmesí. Tieto prírodné vosky sú čisté, bez prímiesí a aditív. Počas horenia cítia príjemnú medovú vôňu. Pre sviečkovú aromaterapiu dá sa použiť upokojujúca levanduľa, zamatové pačuli, svieže citrusové vône, geranium či hrejivý ylang-ylang, vianočnú škoricu alebo klinček, badián. Výskumy tiež dokázali ich antibakteriálne, antioxidantné a protizápalové účinky. Blahodarne pôsobia aj na dýchacie cesty.
- Kam idú sviečky, keď dohoria? Zvyšky z miliónov sviečok, ktoré spálime, končia obyčajne na skládkach. Recyklácia sviečok je veľký problém pre ľudstvo kvôli plastovým kahancom, nádobkám a parabénu. Aj to sa dá v našich silách riešiť. Ak sa chystáme na cintorín, mali by sme si vážiť nielen spomienku na našich blízkych zosnulých, ale aj životné prostredie. Pietne ozdoby nakoniec stanú po istom čase odpadom. Úprimná spomienka a myšlienka na blízkeho človeka lepšia ako priniesť desať sviečok. Správne by bolo priniesť len jednu sviečku a čerstvé kvety namiesto plastových. Pod sviečky by sme mohli použiť opakovane použiteľné keramické, hlinené alebo sklenené svietniky, do ktorých potom môžeme vložiť novú sviečku.
- Hovorí sa, že všetko je v našich rukách. Celý svet je v našich rukách. Všetko závisí od nás, od každého spolu a od každého zvlášť. Ak chceme zmeniť svet k lepšiemu a zachrániť ho, musíme začať od seba, od malých vecí. Je to síce kvapka v mori, ale aj tá sa počíta.

Esej č. 4, žena, Valeria

Environmentálne problémy

Problém ekológie je veľmi dôležitý, pretože v poslednom čase sa jej kvalita zhoršuje. To znamená, že celé pokrokové ľudstvo čelí obrovskému nebezpečenstvu, ktorému sa bude len veľmi ťažko vyhýbať. Musíme veľmi dobre premyslieť náš algoritmus akcií, pretože od toho závisí riešenie tohto zložitého a veľmi dôležitého globálneho problému.

Je potrebné veľmi jasne pochopiť, že všetky problémy súvisiace so životným prostredím sa týkajú každého z nás. Všetci sa nemôžeme jednoducho držať ďalej od týchto problémov, pretože ľahostajnosť môže viesť k veľmi zlým následkom. Z začať treba od seba, pretože aj obyčajný obal od cukríkov môže spôsobiť veľké škody na životnom prostredí. Ľudstvo, ktoré bez okolkov zasahuje do prírody, by sa malo zastaviť a zamyslieť sa nad dôsledkami svojej činnosti.

1. Odlesňovanie

Prvým a najdôležitejším environmentálnym problémom je odlesňovanie. Početné továrne a škodlivé priemyselné odvetvia, automobilové sadze a vyparovanie zo skládok neprospievajú planéte. Ich toxický vplyv by sa však mohol znížiť, ak by existovali veľké lesné plochy. Stromy sú prirodzené pľúca Zeme.

2. Škodlivé emisie do atmosféry

V súčasnosti je pre prírodu veľa škodlivých faktorov. Továrne po celom svete pracujú nonstop každý deň a do ovzdušia vypúšťajú tony dymu a plynov.

3. Problém odpadkov

Tiež stojí za to venovať väčšiu pozornosť problémom s odpadkami. Existuje celosvetová prax separovaného zberu odpadu, ale žiaľ, nie je zavedený vo všetkých krajinách.

Myslím si, že to sú 3 veľké problémy ekológie. Riešenie environmentálnych problémov je úlohou každého z nás. Ak teda každý premýšľa o tom, že na svojom pozemku zasadí strom alebo recykluje odpadový papier a staré vybavenie, bude to už veľký krok vpred.

Esej č. 5, muž, Kamil***Problém elektrických aut***

Stále na popularite získavajú elektrické auta, ktoré majú veľa plusov. Najväčší je ale to, že sú ekologickejšie ako obyčajne, spaľovacie auta. Všetko by bolo krásne a všetci by sme boli šťastní, keby nie malý problém. Ako píše Reuters: V Poľsku a Kosove elektrické auta sú neekologické. Je to preto, lebo Poľsko 70% energií čerpá z uhlia. Kvôli tomu elektrické auta, nepriamo, vytvárajú viac CO₂ do vzduchu ako spaľovacie auta. Taká situácia je len v Poľsku a horšie je len Kosovo. Okrem toho vytváranie batérii do elektrického auta sa viaže s väčšou emisiou skleníkových plynov, než pri produkcii spaľovacích. Všetky ostatné štáty v Európe majú čistejšou energiu, a preto používanie elektrických aut je zmysluplné. Najlepšie to funguje v štátoch, kde energiu sa získava vďaka jadrovým elektrárňam a hydroelektrárňam. Pri použití, elektrické auta kompenzujú v švajčiarsku 100% znečistení voči spaľovacím autám. V Nórsku je to 98% a vo Francúzsku, ktoré je jadrovým potentátom 96%. Slovensko sa kompenzuje cca. 80% a v Poľsku elektrické auta generujú asi 10% viac skleníkových plynov. V Poľsku je to dobre len vtedy, keď používateľ elektrického auta má aj fotovoltaiku. Lenže taký systém je veľmi drahý a zatiaľ nie každý si to môže dovoliť. Takže okrem toho, kým Poľsko nepostaví jadrovú elektráreň, pre prírodu prostredie, je lepšie používať spaľovacie auta.

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

-
- **Visegrad Fund**
-
-

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

HOVORME O ŽIVOTNOM PROSTREDÍ A CHRÁŇME HO!

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe. This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.

Photo by A. Huťková

-
- **Visegrad Fund**
-
-

Ďakujem za pozornosť!

Anita Huťková
Filozofická fakulta UMB v Banskej Bystrici
anita.hutkova@umb.sk

The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations

Photo by A. Huťková

The project is co-financed by the Governments of Czechia, Hungary, Poland and Slovakia through Visegrad Grants from International Visegrad Fund. The mission of the fund is to advance ideas for sustainable regional cooperation in Central Europe. This project was made possible through Strategic Grant No. 22020071 from the International Visegrad Fund.